

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm**Yttrande över betänkandet En ny riksbankslag (SOU 2019:46)**

(Fi2019/04029/B)

Riksdagens ombudsmän har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet En ny riksbankslag. Jag får med anledning av det anföra följande.

Det föreslås att ledamöter av direktionen i Riksbanken i fortsättningen ska omfattas av JO:s tillsyn. Kommittén uttalar att ledningen för Riksbanken genom förslaget kommer att omfattas av JO:s tillsyn på samma sätt som den verkställande ledningen i myndigheter under regeringen. Jag har förstått förslaget om JO:s utökade tillsyn som att det inte kommer att avse hur direktionsledamöterna tillämpat det finansiella regelverket och likande frågeställningar. Med den utgångspunkten har jag inte någon erinran i och för sig mot att direktionen i Riksbanken ställs under JO:s tillsyn.

Av betydelse i sammanhanget är dock även det förslag som lämnas i lagen om revision av statlig verksamhet m.m. om att Riksrevisionens granskning av årsredovisningar ska ha till syfte att bedöma om ledningens förvaltning är förenlig med gällande rätt. Enligt den nuvarande lydelsen ska granskningen ha till syfte att bedöma om förvaltningen följer tillämpliga föreskrifter.

I avsnitt 33.6.6 i betänkandet uttalar kommittén att den nuvarande lydelsen omfattar regelefterlevnad men att innebörden inte är helt klar och att förslaget innebär ett förtydligande. Det uttalas emellertid också att dagens bestämmelse i vissa fall har tillämpats på så sätt att Riksrevisionen endast ska granska om beslutsprocesserna har varit lämpliga, om ett tillräckligt beslutsunderlag har funnits m.m. och att det inte sker någon löpande kontroll av bankens regelefterlevnad av någon annan myndighet. Det sägs vidare att det finns ett behov av att Riksbankens regelefterlevnad granskas i särskild ordning av en annan myndighet och att det framstår som naturligt att Riksrevisionen anförtros denna uppgift. Förslaget bedöms också innebära en ökad arbetsbörda för Riksrevisionen. I författningskommentaren sägs bl.a. att Riksrevisionens granskning ska göras med ledning av tillämpliga bestämmelser i sådana författningar som är styrande för myndighetens verksamhet.

Utredningens förslag, som det är formulerat, berör dock inte bara granskningen av Riksbanken utan all granskning som Riksrevisionen utför enligt 3 § nämnda lag. Enligt 1 § JO-instruktionen har JO tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. Utredningens förslag kan således potentiellt få betydelse för gränsdragningen mellan JO:s tillsyn och Riksrevisionens granskning. Jag ställer mig frågande till om det verkligen varit avsikten, särskilt som några uttalanden om behovet av en sådan förändring inte görs, men ett klarläggande kring detta är nödvändigt innan förslaget läggs till grund för lagstiftning. Om avsikten, mot förmodan, är att förändra gränsdragningen mellan JO:s tillsyn och Riksrevisionens granskning krävs betydligt grundigare och bredare överväganden, såväl i fråga om behovet av en sådan förändring som konsekvenserna av den, än de som kommittén presenterat. Jag kan inte tillstyrka någon sådan förändring på det befintliga underlaget.

När det gäller proceduren för att skilja en direktionsledamot från uppdraget föreslås att JO på finansutskottets uppdrag ska biträda utskottet med en särskild utredning för att klarlägga vad som har inträffat. En sådan särskild utredning ska inte kunna lämnas över till någon annan myndighet. JO:s uppgift ska endast vara att utreda de faktiska omständigheterna och utredningen ska inte avslutas med något uttalande från JO:s sida i frågan om direktionsledamoten bör skiljas från uppdraget. En motsvarande skyldighet för JO att bistå med utredning finns när det gäller omständigheter som kan ligga till grund för att skilja en riksrevisor från uppdraget (10 § andra stycket JO-instruktionen). Jag har inte några invändningar mot att JO får till uppgift att biträda finansutskottet på det sätt som föreslås.

När förslaget till nuvarande lydelse av 10 § andra stycket JO-instruktionen remitterades yttrade sig JO (JO:s dnr R 65-2017). JO väckte frågan om huruvida bestämmelsen i 13 kap. 6 § andra stycket regeringsformen om myndigheternas upplysningsplikt och JO:s rätt att ta del av protokoll och handlingar skulle vara tillämplig vid en särskild utredning av omständigheter som kan ligga till grund för att skilja en riksrevisor från sitt uppdrag. I betänkande 2017/18:KU15 har konstitutionsutskottet uttalat att en sådan särskild utredning inte omfattas av den nämnda bestämmelsen. Genom konstitutionsutskottets ställningstagande är frågan besvarad. Jag yttrar mig därför inte på nytt om detta.

Jag har inför utarbetande av detta yttrande samrått med chefsjustitieombudsmannen Elisabeth Rynning och med justitieombudsmännen Thomas Norling och Katarina Pahlsson.